

A fehéroroszországi helyzet

Európai parlamenti állásfoglalás a fehéroroszországi helyzetről

Az Európai Parlament,

- tekintettel a fehéroroszországi helyzetről szóló előző állásfoglalásaira,
- különös tekintettel a fehéroroszországi helyzetről szóló 1996. október 24-i állásfoglalására¹, amelyben úgy határozott, hogy nem tesz további lépéseket az EU és Fehéroroszország közötti partnerségi és együttműködési megállapodás ratifikációja irányába mindaddig, míg a fehéroroszországi hatóságok egyértelmű jelét nem adják azon szándékuknak, hogy teljes mértékben tiszteletben fogják tartani az alapvető demokratikus és emberi jogokat,
- különös tekintettel a 2001-es elnökválasztást megelőzően Fehéroroszországról elfogadott 2001. július 5-i állásfoglalására², valamint a parlamenti trojka (EBESZ Parlamenti Közgyűlés, Európa Tanács Parlamenti Közgyűlés és Európai Parlament) jelentéseire, amelyeket a 2000-ben tartott általános választás után (2001. január 30.) és a 2001-es elnökválasztás után (2001. október 4.) tettek közzé,
- különös tekintettel „Az Európai Unió és Fehéroroszország közötti kapcsolatokról: a jövőbeli partnerség felé” című, 2003. február 11-i állásfoglalására³,
- tekintettel az EBESZ által az 1999-es isztambuli csúcson tett nyilatkozatra⁴,
- tekintettel az Európa Tanácsnak a fehéroroszországi helyzetről szóló állásfoglalásaira, és különösen a 2004. április 28-i, a sajtónak a Fehérorosz Köztársaságban történő üldözéséről szóló állásfoglalására⁵,
- tekintettel a minszki EBESZ Iroda vezetőjének közelmúltban tett nyilatkozatára a fehéroroszországi ellenzék két tagjára a fehérorosz elnök rágalalmazásának vádjával kiszabott börtönbüntetésről,
- tekintettel a holland elnökség által az Európai Unió nevében tett 2004. július 30-i nyilatkozatra a fehérorosz hatóságoknak a minszki Európai Bölcsészettudományi Egyetemre kifejtett elfogadhatatlan nyomásgyakorlásáról⁶,
- tekintettel a Bizottság 2004. május 11-i, az európai szomszédsági politikáról szóló közleményéről (COM(2004)0373),

¹ HL C 347., 1996.11.18., 168. o.

² HL C 65. E, 2002.3.14., 373. o.

³ HL C 43. E, 2004.2.19., 60. o.

⁴ SUM. DOC/2/99, 1999.11.19.

⁵ Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1372 (2004) sz. állásfoglalása

⁶ 11835/1/04 REV 1.

- tekintettel az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága által elfogadott állásfoglalásokra, valamint egy, Fehéroroszországért felelős külön előadó kijelölésére vonatkozó döntésére,
  - tekintettel eljárási szabályzata 103. cikkének (4) bekezdésére,
- A. mivel a fehéroroszországi parlamenti választásokra 2004. október 17-én kerül sor,
  - B. mivel Lukasenko elnök úgy határozott, hogy ugyanekkor népszavazásra is sor kerül annak a cikknek az alkotmányból történő eltávolításáról, amely az elnök hivatali idejét legfeljebb két, egymást követő ötéves időszakra korlátozza,
  - C. mivel a parlamenti trojka arra a következtetésre jutott, hogy sem a 2000-es általános választások, sem a 2001-es elnökválasztás nem volt szabad és tisztességes, valamint mindkettőt a politikai ellenzékkel, a független médiával és a választásmegfigyelő szervezetekkel szembeni önkényes kormányintézkedések előzték meg,
  - D. mivel javulás helyett a fehéroroszországi helyzet tovább romlott egészen odáig, hogy az emberi jogokat lábbal tiporják, az alsóház semmiféle jogalkotási joggal nem rendelkezik, a gazdaság pedig az elnök ellenőrzése alatt áll; mivel e jogsértések között szerepel a demokratikus ellenzék tagjainak bebörtönzése, illetve a velük szembeni elnyomás egyéb formái, a politikai pártok jegyzékből való törlése a választásokat megelőző időszakban, az ellenzék jelöltjeinek zaklatása és megfélemlítése, valamint az ellenzéki pártok képviselőinek a szavazóhelyiségekből történő kitiltása,
  - E. mivel az EU többször elítélte, hogy a Lukasenko-kormány prominens ellenzéki vezetőket tartóztatott le, és mivel számos eltűnt személy megoldatlan ügyével kapcsolatban nem történt semmilyen előrelépés,
  - F. mivel az elmúlt néhány évben több mint 50, különböző szintű és különböző politikai orientációjú demokratikus nem kormányzati szervezetet, több mint 20 független tömegtájékoztatási szereplőt, számos oktatási intézményt és több politikai pártot megszüntettek illetve feloszlattak „technikai” okok miatt, miközben valamennyi esetben egyértelmű volt, hogy ezeket a szervezeteket az elnök és politikájának kritizálásáért büntették meg,
  - G. mivel Fehéroroszországban a demokratikus mozgalom aktivistái és a független újságírók elleni politikai indíttatású letartóztatások és bírósági eljárások, illetve a külföldi állampolgárok kiutasításai folyamatosan napirenden vannak; mivel néhány nappal ezelőtt a fehéroroszországi ellenzék két tagját, Valerij Levonevszkit és Alexander Vasziljevét két év börtönre ítélték a fehérorosz elnök rágalmazásának vádjával,
  - H. rendkívüli aggodalmát kifejezve a fehérorosz hatóságok azon döntése miatt, hogy megvonják a nemzetközileg elismert, minszki Európai Bölcsészettudományi Egyetem felsőoktatási intézményként való működésre feljogosító engedélyét, noha ezen egyetem figyelemre méltó példája volt az egyetemi autonómiának, valamint a valódi európai értékek oktatási és kutatási programokban való követésének, így ez a döntés rendkívül súlyos következményekkel jár a hallgatók és tanárok százainak egyetemi jövőjére nézve,
  - I. tekintettel az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 2004. május 28-i állásfoglalására,

amely szerint bizonyos, hogy magas beosztású állami tisztviselők közreműködtek vezető ellenzéki személyek elrablásában és állítólagos meggyilkolásában 1999-ben,

- J. hangsúlyozva Fehéroroszország növekvő politikai elszigetelődését, valamint azt, hogy Fehéroroszország az egyetlen olyan kelet-európai ország, amellyel az EU még nem írt alá partnerségi és együttműködési megállapodást,
- K. kiemelve azt a tényt, hogy az Európai Szomszédsági Politika magában foglalja Fehéroroszországot is, amely azonban jelenleg nem élhet a szorosabb együttműködés adta lehetőségekkel a demokrácia és a jogállamiság hiánya miatt, annak ellenére, hogy a fehérorosz állampolgárok bíznak az Európai Unióval való szorosabb együttműködésben,
- 1. határozottan elítéli a fehérorosz rezsimnek a média, az újságírók, az ellenzékhez tartozók, az emberi jogi aktivisták és minden más, az elnökkel és a rezsimmel szemben kritika kinyilvánítását megkísérlő személy ellen irányuló általános támadásait, melyek önkényes letartóztatásokban, az őrizetbe vett személyekkel szembeni kegyetlen bánásmódban, személyek eltűnésében, politikai indíttatású üldözésben és az elnyomás egyéb formáiban nyilvánulnak meg, semmibe véve a demokrácia és a jogállamiság alapelveit;
- 2. felszólítja a fehérorosz hatóságokat annak garantálására, hogy a 2004. október 17-i parlamenti választás szabad, tisztességes, egyenlő, nyomkövethető és átlátható legyen, valamint annak biztosítására, hogy az így módon megválasztott parlament tényleges hatáskörrel rendelkezzen; elutasítja a főbb demokratikus ellenzéki pártok felszámolására irányuló demokráciaellenes lépéseket, beleértve a Munkáspárt illegálissá nyilvánítását, valamint a Fehérorosz Nemzeti Frontnak szóló hivatalos "figyelmeztetést", amely az illegálissá nyilvánításhoz vezető első lépés lehet;
- 3. felhívja Fehéroroszország állampolgárait, hogy vegyenek részt a közelgő parlamenti választásokon; nyomatékosan szorgalmazza, hogy a központi választási bizottság biztosítson egyenlő hozzáférést az ország valamennyi politikai mozgalma számára a bizottságban való képviselethez és biztosítson azonos esélyeket a jelöltállításhoz; kéri Fehéroroszország kormányát annak engedélyezésére, hogy nemzetközi megfigyelők ellenőrizhessék a választásokat azok szabad és tisztességes lefolyásának biztosítása érdekében; nagy jelentőséget tulajdonít ezeknek a választásoknak abban, hogy helyreálljon Fehéroroszországban a demokrácia és hogy Fehéroroszország ismét integrálódjon a nemzetközi demokratikus közösségbe,
- 4. Lukasenko elnök azon törekvéseit, melyek elnöki hivatali idejének népszavazás útján történő meghosszabbítására irányulnak, az általa gyakorolt autoritárius kormányzási módszer újabb bizonyítékának tekinti, és sürgeti Lukasenko elnököt, hogy tartsa be Fehéroroszország alkotmányának a köztársasági elnök maximális hivatali idejére vonatkozó rendelkezéseit és tartózkodjon attól, hogy erről a kérdésről népszavazást tartson,
- 5. felszólítja a fehérorosz hatóságokat, hogy azonnal hagyjanak fel az ország oktatási intézményeinek zaklatásával és tartsák tiszteletben az egyetemi autonómia, az oktatás szabadsága és az oktatásban érvényesülő tolerancia elveit,
- 6. kifejezi legmélyebb aggodalmát az Európai Bölcsészettudományi Egyetem bezárása miatt, amely jól szervezett felsőoktatási intézményként jelentős kulturális együttműködési tevékenységet alakított ki uniós országokkal és egyben az egyetemi autonómia és az

oktatási függetlenség elveinek megtestesítője; ugyancsak kifejezi aggodalmát a Jakub Kolas iskola bezárása miatt, amely az egyetlen olyan középiskola, ahol valamennyi tantárgyat fehérorosz nyelven oktatják;

7. felszólítja a fehérorosz hatóságokat, hogy azonnal engedjék szabadon Valerij Levonevszkijt, Alexander Vasziljevet és Mihail Larinicsset, valamint a rezsim összes többi bebörtönzött politikai ellenzőjét,
8. üdvözli az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának azon döntését, hogy egy külön felelőst jelöljenek ki a fehéroroszországi emberi jogi helyzet nyomonkövetésére, illetve üdvözli azon célkitűzést, hogy egy emberi jogi oktatási programot dolgozzanak ki a társadalom valamennyi szektora számára,
9. felszólítja a belarusz hatóságokat, hogy tartsák tiszteletben a szakszervezeti jogokat, különösen a Fehéroroszország által is ratifikált ILO-egyezmények alapján garantált egyesülési jogot,
10. ismételten hangsúlyozza, hogy az EU Fehéroroszországgal való kapcsolatának alakulása a továbbiakban is azon fog múlni, hogy az ország milyen haladást ér el a demokratizálódás és a reformok terén,
11. felhívja az EU Tanácsának elnökségét, gyakoroljon nyomást a fehérorosz hatóságokra, hogy engedélyezzék egy európai parlamenti küldöttség Fehéroroszországba küldését a 2004. október 17-i választások megfigyelése céljából, illetve, hogy teremtsék meg a független megfigyelés feltételeit,
12. szorgalmazza, hogy a Bizottság a lehető legjobban aknázza ki a jelenlegi spontán, a csernobili gyermekek fehérorosz közösségei és az EU-tagországok néhány városa közötti, „Emberektől emberekhez” csereprogram adta lehetőségeket; ezzel kapcsolatban kéri egy e célnak szentelt keretrendszer kialakítását, amely révén támogatni lehet azokat a fehérorosz településeket, amelyek komolyan elkötelezettek a demokratikus értékek mellett,
13. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezen állásfoglalást a Bizottsághoz, a Tanácshoz, a tagállamok parlamentjeihez és kormányaihoz, Fehéroroszország kormányához és parlamentjéhez, valamint az EBESZ és az Európa Tanács Parlamenti Közgyűléséhez.